

Key words: higher education, quality assurance, education policy, university sector.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2012 р.
Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 378.4+37.01:5

С. В. Сапожников

СУЧАСНА СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЯК КРАЇНИ-ЧЛЕНА ЧОРНОМОРСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВТОВАРИСТВА

На сучасному етапі розвитку людського співтовариства у сфері педагогічної освіти в країнах Чорноморського економічного співтовариства відбуваються значні зміни – здійснюється оновлення всіх структур її національних систем, модернізуються зміст і методи підготовки вчителів, розвиваються нові форми і зв'язки між професійною підготовкою вчителя і школою. Зазначимо, що Чорноморське економічне співтовариство (ЧЕС) було утворене в 1992 р. з метою координації економічного й політичного розвитку країн Чорноморського басейну, членами якого є 11 країн – Україна, Румунія, Росія, Болгарія, Грузія, Туреччина, Молдова, Греція, Вірменія, Азербайджан та Албанія. Штаб-квартира розташована у місті Стамбул (Туреччина). В умовах подальшої інтеграції України в європейське співтовариство посилюються взаємозв'язки і взаємодія між національними системами підготовки вчителів різних країн. У 90-х роках минулого сторіччя у зв'язку з розвитком єдиного європейського освітнього простору міжнародний педагогічний лексикон доповнюється новим феноменом „Європейський вимір в освіті” (European Dimension in Education). Це пов'язано з планомірним упровадженням кожною країною власної стратегії відновлення педагогічної освіти і тут не можна не враховувати вплив країн Чорноморського регіону на освітні процеси, що відбуваються в Україні.

Наукове дослідження вищезазначених процесів є актуальним завданням у світлі перспектив інтеграції України в загальноєвропейський освітній простір. Теорія і практика зарубіжного освітнього процесу стала предметом наукового пошуку провідних українських науковців (Н. Абашкіної, Г. Алексевиц, О. Олексюка, Г. Єгорова, О. Ковязіної, Л. Латун, Б. Мельниченка, Є. Москаленко, О. Овчарук, О. Рибак, Г. Степенко, І. Тараненко, І. Фольварочного, О. Глузмана, Л. Пуховської, Т. Панського, В. Вдовенко, В. Семілетко, Г. Воронки, Т. Осадчої, Т. Кошманової та ін.). Проблеми історії, філософії й теорії вищої педагогічної освіти в Україні й за кордоном висвітлено в працях

С. Гончаренко, І. Зязюна, Н. Ладижець, В. Лугового, В. Майбороди, Н. Ничкало, Ф. Паначіна, З. Равкіна, Ш. Чанбарісова, В. Шадрікова, І. Яковлєва, М. Ярмаченко, Б. Вульфсона, С. Головка, В. Кеміня, Н. Лізунова, З. Малькова, І. Марцінковського, М. Нікандрова, Л. Пуховської, Т. Яркіної, Т. Кошманової та ін.

Так, проблема підготовки педагогічних кадрів у країнах Чорноморського регіону у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття тривалий час залишалися поза увагою провідних учених, що й обумовило наш науковий інтерес.

Метою статті є висвітлення системи вищої освіти Грецької Республіки як країни-члена Чорноморського економічного співтовариства.

Згідно з метою було поставлено таке *завдання*: здійснити огляд сучасної системи вищої освіти Грецької Республіки як країни-члена Чорноморського економічного співтовариства.

Стрімкий розвиток глобалізаційних та інтеграційних процесів на початку ХХІ століття породжує перед системою вищої освіти нові виклики. Розвиток науки, економіки, інтенсифікація зовнішньоекономічних, політичних і культурних зв'язків між країнами, прагнення до виведення всіх сфер людської діяльності на більш високий рівень – усе це веде до необхідності підготовки фахівців гранично нового, іншого рівня, що поєднують у собі як глибокі теоретичні, так і практичні знання, що вміють професійно використовувати свої вміння на благо сучасного суспільства на рівні світових стандартів.

Проте, тенденції розвитку вищої освіти в деяких країнах, виявляється, і донині формуються по-різному. Історичні і політичні події, що мають місце в становленні й розвитку кожної держави, спричиняли чималі зміни не тільки, наприклад, в економіці країни, але також впливали на розвиток і функціонування системи вищої школи.

Щодо Грецької Республіки, то ця країна посідає особливе місце у світовому освітньому просторі й саме завдяки своєму специфічному економічному й політичному розвитку в галузі освіти також представляє суттєвий інтерес для дослідників. За своїм географічним положенням Грецька Республіка розташована у Південно-Східній Європі. Загальна площа країни складає 131, 9 км². Населення 10,4 млн. чоловік. Державна мова – грецька. Столиця – Афіни. Міське населення – 65 %. Глава держави – президент. Вищим законодавчим органом влади є однопалатний парламент. За економічними характеристиками Греція належить до середньорозвинених країн. Провідні галузі економіки – сільське господарство, легка і гірничовидобувна промисловість. Висока зайнятість населення у невиробничій сфері (50 % ВВП). ВВП на душу населення складає 6000 \$ [2, с. 142].

Окрім цього, Україну та Грецію об'єднують давні культурні зв'язки, які беруть свій початок ще з доби античності, коли на території сучасної України були засновані грецькі колонії (Ольвія, Херсонес, Пантікапей тощо). Вищезазначені грецькі держави-поліси, залишаючись органічною

частиною античної цивілізації, жили і розвивались у тісній взаємодії з місцевим населенням і справляли відчутний вплив на його духовний та історичний розвиток. Відсіль і різноманітність культурних зв'язків після прийняття Київською Руссю християнства саме в його греко-римському варіанті. Можна навести ще багато прикладів тісної взаємодії України та Греції протягом усього історичного розвитку цих двох держав [3, с. 4].

Вища освіта в Греції існує з перших років становлення нової грецької держави (1821-1829 р.). З 1824 р., коли розгорнулася у 1821 р. визвольна боротьба проти чотирьохсотрічного турецького ярма, історія Греції зробила новий виток, коли на звільнених землях почали відроджувалися перші класи і школи, коли розпочалося становлення нової вільної держави, виникли передумови для розвитку нової системи освіти у Греції та її розподілу на три ступені: початкова школа (δημοτικό), середня школа (λύκειο) і університет (πανεπιστήμιο). Однак офіційно вища університетська освіта у Греції була визнана лише 22 березня 1833 р. У 1837 р. був заснований перший грецький університет, що знаходився у місті Афіни. З 1862р. він стає „Національним університетом м. Афіни”, у якому функціонують чотири факультети: теологічний, медичний, юридичний і філософський, на якому вивчалися також і природничі науки. У 1904 р. вивчення природничих наук здійснюється не на факультеті філософії, а на створеному фізико-математичному факультеті. Таким чином, станом на 1904 р. у „Національному університеті м. Афіни” нараховувалося вже 5 факультетів. У 1911 р. від „Національного університету” відокремлюються теологічний, юридичний і філософський факультети й стає „Університет ім. І. Каподістрії” (університету було надано ім'я першого Президента вільної Греції). Медичний і фізико-математичний факультети залишилися у „Національному університеті”. Головною причиною цього поділу стало виконання указу мецената І. Домболі, що активно допомагав становленню університету. Відповідно до указу, меценат залишав усе своє майно університетові, за умови, що він буде перейменований у „Університет ім. І. Каподістрії”. У 1932 р. обидва університети поєднуються за назвою „Національний університет ім. І. Каподістрії м. Афіни” (Εθνικό και Καποδιστριακό Αθηνών). Проте, і дотепер обидва відділення мають різні статuti, власні прапор і печатку.

За роки правління країною К. Караманліса на посадах прем'єр-міністра (з 1955-1963 рр.; 1974-1980 рр.) та президента (1980-1985 рр. ; 1990-1995 рр.) зроблено досить великий внесок у розвиток вищої освіти Греції. За ці роки дві приватні промислові школи отримали статус вищого навчального закладу (Вища Індустріальна Школа Пірея і Вища Індустріальна Школа Салонік).

Вища Індустріальна Школа Пірея спочатку була підпорядкована Міністерству національної економіки Греції, а з 1966 р. – Міністерству національної освіти і релігії Греції.

Вища Індустріальна Школа Салонік почала працювати у 1948 р. як приватна школа, але з 1966р. була підпорядкована Міністерству

національної освіти і релігії Греції. Зазначимо, що перейменування двох індустріальних шкіл у вищі навчальні заклади не внесло відчутне виправлення в так названу „карту вищої освіти Греції”. У той час вищі навчальні заклади розташовувалися у двох найбільших містах Греції, центрах культури, торгівлі, промисловості й освіти – в Афінах і Салоніках.

Сучасна карта вищої освіти Греції” сьогодні нараховує 14 вищих навчальних закладів, з них 2 (Афінський і Салонікський університети) є університетами з найбільш розвиненим науково-дослідним потенціалом, 4 (університети Патр, Янніни, Фракії і Криту) з помірним рівнем освіти, 2 (Афінський політехнічний і Вища Індустріальна Школа Пірея) вищі навчальні заклади винятково індустріального напрямку і 6 незалежних університетів.

Система вищої освіти Греції децентралізована. Вища освіта включає два сектори: університетський та професійно-технічний. Конституція Греції надає університетам повну автономію та академічну свободу. Протягом останніх десяти років у Греції збільшилася кількість студентів вищих навчальних закладів (1993 р. – 42 тис. студентів, 2002 р. – 83 тис. студентів.) [3, с. 142].

Греція бере участь у міжнародних порівняннях якості мовної, природничо-наукової та математичної грамотності PISA (PISA-2000 та PISA-2003). Згідно з результатами цих акцій рівень природничо-наукової та математичної грамотності греків має статистично незначну різницю порівняно з 2000 р.: 32-е та 30-е місце серед 40 країн-учасниць. Республіка ще у 1999 року приєдналася до Болонського процесу.

Управління освітою здійснюється Міністерством освіти, науки та релігій. До основних його завдань належить оцінювання педагогічних потреб, визначення цілей і завдань освіти, розробка законодавчої бази освітніх програм, координація освітніх потреб та послуг шкіл, надання їм фінансової підтримки. Контроль за навчальними закладами здійснюється також іншими міністерствами: Міністерство національної оборони контролює 9 шкіл для офіцерів 3-х бойових підрозділів; Міністерство розвитку – 8 шкіл техніки готельного обслуговування та кулінарії, Міністерство сільського господарства – 13 професійних та сільськогосподарських шкіл, Міністерство культури – вищі школи мистецтва танцю та драми; державні та приватні освітні заклади для навчання музичному, драматичному, кінематографічному та телевізійному мистецтву; Міністерство громадського порядку – поліцейську та пожежну академії; Міністерство торговельного флоту – морські комерційні академії, школи для кадетів портової охорони тощо [2, с. 143]. Університети та інші вищі навчальні заклади юридично автономні, але вони перебувають під державним наглядом, їх автономія переважно стосується їх прав.

Основною вимогою для вступу у вищий навчальний заклад є наявність атестата про середню освіту. Для вступу абітурієнти складають

загальний вступний іспит з 9-ти предметів. Іспити проводяться у два етапи: письмові іспити і усні (30 % і 70 % відповідно). Загальні вимоги до відбору осіб для отримання педагогічної освіти: громадянство Грецької Республіки; добре знання грецької мови; моральна чистота (відсутність у картках поліції та ін.). Специфічними вимогами до відбору осіб для отримання педагогічної освіти є: повна середня освіта; вступні іспити.

За своїм географічним положенням 7 вищих навчальних закладів розташовані у Афінах і прилеглих районах, 2 – у Салоніках, по одному в районах Пелопоннесу, Епіру і Фракії і 2 на Криті. У навчальних закладах, розташованих у столиці країни, навчається 60 % усіх студентів, у Салоніках – 30 %, в інших вузах лише 10 % студентського потенціалу. Таким чином, можна дійти висновку, що відкриття чотирьох нових вищих навчальних закладів у районах, віддалених від головних міст Греції, недостатньо посприяло розподілу університетського активу між двома глобальними університетськими центрами (Афінами і Салоніками) та іншими областями країни.

Крім того, трохи обмеженими в духовному, економічному й суспільно-політичному розвитку є університети, що знаходяться на відстані від головних міст Греції, завдяки двом немаловажних факторам: 1) досить уповільнений темп розвитку університетів у периферії; 2) навчально-виховний процес вищих навчальних закладів у периферії організований не найкращим способом. Найчастіше викладачі приїжджають з інших вищих навчальних закладів і міст. Студенти в такий же спосіб в основному з'являються у віддалених університетах лише під час екзаменаційних сесій. Цей феномен є настільки напруженим для периферійних міст Греції, що викладачів таких вищих навчальних закладів називають „літаючими викладачами”, а студентів „туристами”.

Сьогодні всі вищі навчальні заклади є самостійними юридичними особами і перебувають у підпорядкуванні державі в особі Міністерства національної освіти і релігій Греції. Усі університети впроваджують і удосконалюють післядипломне навчання студентів, вносять зміни у статuti відповідно до європейських стандартів, прагнучи вийти на загальнодержавний рівень.

Адміністрація всіх вищих навчальних закладів представлена однаково: ректор, проректор і декани факультетів. Щороку ректором стає той, хто обіймав посаду проректора в попередньому році. Проректор обирається на загальних зборах адміністративної ради університету, а декана вибирають на відповідних факультетах. Важлива подія в роботі вищого навчального закладу – засідання генерального секретаріату університету, що є основним джерелом пропозицій законів, тем наукових досліджень і інновацій у даному університеті.

Перші спроби оновлення системи вищої освіти були започатковані ще у 1974 р. під час правління президента К. Караманліса. Була створена єдина для усіх вищих навчальних закладів рада, що складається з ректорів усіх грецьких університетів. Ця рада вузів працює і зараз, вирішуючи

проблеми освіти у Греції, і сприяє поліпшенню розвитку вищої освіти у країні.

Основними напрямом реформ у системі освіти сьогодні є модернізація і якісне вдосконалення освітньої системи з метою в подальшому подолати кризу й усунути недоліки у сфері освіти та підготовка освітньої системи щодо відповідності сучасними вимогам і викликам ХХ століття.

Підсумовуючи сказане, можна стверджувати, що система вищої освіти Греції має потребу в заснуванні принципово нових університетів, причому нових не за датою створення, а за організацією роботи, засобами навчання, нарешті, з новими спеціальностями. Усі вищі навчальні заклади Греції створені за принципом найстарішого Афінського університету, а тому і вся університетська система країни розгортається навколо трьох класичних факультетів: філософського, юридичного і фізико-математичного.

Вступ Греції до Євросоюзу та приєднання до Болонського процесу, необхідність подолання сучасної економічної кризи, підвищення темпів зростання економіки, багата культура, тісні взаємини з іншими країнами – усе це призводить до необхідності відкриття нових факультетів і започаткування нових спеціальностей, до необхідності реформування системи вищої освіти в країні, подальшого зростання з „класичного” рівня на більш високий і сучасний.

Провідна роль університету була історично обумовлена в системі освіти України і Греції. Перетворюючись в університетські комплекси і науково-дослідні центри, університети будуть функціонувати як інститути, що вирішують проблеми наукових досліджень, обслуговування суспільства, підготовки фахівців високого класу, формування інтелектуальної еліти країни.

Список використаної літератури

- 1. Глузман О.В.** Університетська педагогічна освіта : Досвід системного дослідження / О. В. Глузман. – К. : Просвіта, 1997. – 312 с.
- 2. Енциклопедія освіти** / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
- 3. Короткова Ю. М.** Професійна підготовка вчителя початкових класів у сучасній Греції : дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук, спец. 13. 00. 01 – „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Ю. М. Короткова. –Х., 2008. – 192 с.
- 4. Пуховська Л. П.** Професійна підготовка вчителів у Західній Європі в кінці ХХ століття : дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Л. П. Пуховська. – К., 1998. – 441 с.
- 5. Ελλάδα: Ιστορία και πολιτισμός. Δέκατος τόμος. Δεύτερο μέρος.** – Αθήνα : Μαλλιάρης – Παιδεία. – 1999.

Сапожников С. В. Сучасна система вищої освіти Грецької Республіки як країни-члена Чорноморського економічного співтовариства

У статті здійснюється аналіз процесу становлення та розвитку сучасної системи вищої освіти Грецької Республіки як країни-члена Чорноморського економічного співтовариства.

Ключові слова: вища освіта, підготовка вчителів, система.

Сапожников С. В. Современная система высшего образования Греческой Республики как страны-члена Черноморского экономического сообщества

В статье анализируется процесс становления и развития современной системы высшего образования Греческой Республики как страны-члена Черноморского экономического сообщества.

Ключевые слова: высшее образование, подготовка учителей, система.

Sapozhnikov S. V. The Modern System of High Education of Greece Greece Republic as the Country-member of the Black Sea Economic Cooperation

The process of the state educational system's functioning in Greece Republic as the country-member of the Black Sea economic cooperation is being analyzed in this article.

Key words: high education, teachers' training, system.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК [378. 016 : 811] (420) (0.43.3)

І. О. Шестопалова

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу у вищій школі європейських країн тісно пов'язані з процесами демократизації та гуманізації освіти, які визначаються в сучасному європейському просторі як стратегічні завдання вищої освіти на сучасному етапі її розвитку. У демократичному суспільстві пріоритетом у системі соціальних цінностей є індивідуальність і її перетворення, які відбуваються в усіх сферах сучасного життя і в галузі освіти, зокрема, зосереджуються на особистості як дієвій особі і суб'єктові суспільно-історичного розвитку. Саме тому розвиток вищої освіти в європейських країнах відбувається на основі нової